

РОЗРОБКА МЕХАНІЗМУ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНОЮ ПРАЦЕЮ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Черноіванова Г. С.

Вступ. Основником складником становлення інноваційної економіки є управлінський персонал. У діяльності інноваційних підприємств також провідну роль відіграє персонал. Саме персонал є носієм унікальних знань, здібностей та компетентностей, здатних перетворитися на інноваційний продукт. Структура управління виступає формою організації інноваційної праці і в цих умовах значне зростає роль і місце саме управлінських кадрів, які покликані забезпечувати збір, систематизацію, передачу й обробку інформації. На основі аналізу передумов інноваційного розвитку промислових підприємств визначено, що одним з необхідних складників інноваційного розвитку підприємства в сучасних умовах є перетворення, що відбуваються в організаційній та економічній сферах діяльності системи управління підприємством. Серед економічних проблем сучасності питання забезпечення інноваційної праці підприємств займають особливе місце як за значущістю, так і за складністю. Тому механізм організаційно-економічного забезпечення управління інноваційною працею на підприємстві вимагає розробки певних принципів, функцій, засобів, чинників та інструментів управління. Забезпечення їхньої взаємодії дозволяє підвищити ефективність управління інноваціями та інноваційною працею на підприємствах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню методології механізму організаційно-економічного забезпечення управління інноваційною працею на підприємства присвячені праці таких зарубіжних та українських вчених: Акателова О.П., Велика К.В., Єрмошенко М.М., Ганущак-Єфіменко Л.М., Радіонова Н. Й., Турило А.А. , Федоренко В.Г., Федулова Л.І., Акофф Р,

Друкер П. та ін. Це ще раз підтверджує актуальність питань необхідності розробки механізму організаційно-економічного забезпечення інноваційної праці. Федоренко В.г., Федулова Л.І. пропонують елементи формування механізму організаційно-економічного забезпечення організаційно-економічного забезпечення. Турило А.А., також виділяє елементи механізму організаційно-економічного забезпечення управління інноваціями. Єрмошенко М.М., Ганущак-Єфіменко Л.М. ґрунтовано розглядають механізм організаційно-економічний управління інноваційною діяльністю та акцентують увагу на принципах, методах та організаційної структури.

Зокрема, серед авторів немає єдності стосовно складових механізму організаційно-економічного забезпечення управління інноваційною працею на підприємстві..

У всіх цих роботах відсутня чіткість у визначенні змісту механізму організаційно-економічного забезпечення управління інноваційною працею на підприємстві, що свідчить про актуальність розробки механізму організаційно-економічного забезпечення управління інноваційною працею на підприємстві.

Мета статті. Метою дослідження є розробка механізму організаційно-економічного забезпечення управління інноваційною працею на підприємстві.

Оскільки в економічній літературі відсутня чіткість у визначенні змісту механізму організаційно-економічного забезпечення управління інноваційною працею, було розроблено механізм організаційно-економічного забезпечення управління інноваційною працею на підприємстві.

В економічній літературі відсутня чіткість також у визначенні складових механізму організаційно-економічного забезпечення управління інноваційною працею на підприємстві, тому було проведено аналіз наявних підходів до його формування.

Узагальнення наявних в економічній літературі [2; 4; 5; 6; 7; 8; 10; 11; 12] елементів формування механізму організаційно-економічного забезпечення управління інноваційною працею наведено в табл. 1.

Таблиця 1.

**Аналіз підходів до формування механізму організаційно-економічного
забезпечення управління інноваційною працею**

№ з/п	Автор	Елементи організаційно-економічного забезпечення управління інноваціями
1	Матросова Л. М. [7, с. 22-23]	<ol style="list-style-type: none"> 1. принципи управління інноваціями 2. функції управління інноваціями 3. методи управління інноваціями 4. чинники управління (види забезпечення): нормативно-правове забезпечення; інформаційне забезпечення; фінансове забезпечення; матеріально-технічне забезпечення (сировина, матеріали,техніка) 5. Інструменти управління інноваціями 6. Оцінка потенціалу підприємства 7. Розробка інноваційної стратегії 8. Оцінка ефективності інновацій
2	Турило А. А. [10, с. 248]	<ol style="list-style-type: none"> 1. Суб'єкти управління розвитком інновацій 2. Методи управління розвитком інновацій 3. Об'єкти управління розвитком інновацій 4. Функції управління розвитком інновацій 5. Важелі впливу: забезпечення, інформаційне, інвестиційне та фінансове 6. Планування та реалізація процесу інноватизації підприємства 7. Оцінка результатів
3	Шевченко А. В. [12, с. 106]	<ol style="list-style-type: none"> 1. Стратегічне управління інноваційною діяльністю 2. Цілі підприємства 3. Альтернативні стратегії 4. Прогноз економічного стану підприємства 5. Формування стратегії 6. Вибрана стратегія інноваційного розвитку 7. Реалізація функцій 8. Стратегічний аналіз проблемної ситуації 9. Реалізація інноваційних процесів (програми, плани, проекти) 10. Аналіз ефективності інновацій
4	Електронний ресурс [2]	<ol style="list-style-type: none"> 1. Підходи управління 2. Принципи управління 3. Функції управління 4. Методи управління 5. Методичне забезпечення

Продовження таблиці 1.

№ з/п	Автор	Елементи організаційно-економічного забезпечення управління інноваціями
		6. Інформаційне забезпечення 7. Моніторингове забезпечення 8. Критерії оцінки ефективності
5	Єрмошенко М. М., Ганущак-Єфіменко Л. М. [4]	1. Мета 2. Об'єкт 3. Суб'єкт 4. Фінансові інструменти 5. Принципи управління інноваційними процесами 6. Методи управління інноваційними процесами
6	Актелова О. П. [5]	1. Суб'єкти управління 2. Цілі організації 3. Методи управління 4. Чинники зовнішнього та внутрішнього середовища 5. Інструментарне забезпечення 6. Об'єкти управління 7. Ефекти управління
7	Радіонова Н. Й. [8]	1. Організаційне забезпечення та його мета 2. Економічне забезпечення та його мета 3. Формування організаційної структури забезпечення 4. Формування економічного забезпечення 5. Моделі організаційного (мотиваційна, факторна, функціональна, структурна) 6. Моделі економічного забезпечення (планова, прогнозна, критеріальна, модель стимулювання) 7. Аналітична підсистема 8. Інформаційне забезпечення 9. Критерії, методи та моделі оцінки.
8	Федоренко В. Г., Федулова Л. І. [11]	1. Функції управління 2. Методи управління 1. Підсистема забезпечення (нормативне, інформаційне, фінансове, технологічна готовність) 2. Організаційно-економічні важелі 3. Функціональна підсистема 4. Цілі підприємства 5. Система індикаторів виміру ефектів. 6. Забезпечення результативності
9	Максимів Б. М. [6, с. 9]	1. Теоретичні аспекти розвитку інновацій 2. Позгодженість стратегії розвитку та інноваційної діяльності 3. Оцінка соціально-економічного розвитку інноваційної діяльності 4. Види забезпечення: - Економічне забезпечення - Організаційне забезпечення - Технічне забезпечення - Інформаційне забезпечення - Правове забезпечення 5. Шляхи та напрями вдосконалення інноваційної діяльності

Джерело: складено автором на основі [2;4;5;6;7;8;10;11; 12]

Узагальнення наявних підходів, які використовуються до управління інноваціями, дозволило виявити, що найбільш важливими є системний, ситуаційний, процесний, функціональний і стратегічний підходи.

Узагальнення результатів проведеного нами аналізу у наявних принципів управління та управління інноваціями дозволило виявити, що для управління інноваційною працею на підприємстві потрібно використовувати такі специфічні принципи управління: комплексності, гнучкого реагування, обґрунтованого ризику на всіх етапах життєвого циклу інновацій, структурності, орієнтації переважно на інновації.

Оскільки до функцій управління інноваціями підприємства, згідно з проаналізованими підходами, будемо відносити загальні функції управління: планування, організація, мотивація, контроль, регулювання, то формування механізму організаційно-економічного забезпечення управління інноваційною працею підприємства містить такі функціональні підсистеми: планування, організація, мотивація, контроль і регулювання.

Узагальнення наявних методів [1; 4; 5; 7] (табл. 2), які використовуються в управлінні інноваціями, дозволило виявити, що найбільш важливими є адміністративні, економічні, соціально-психологічні, організаційно-правові (організаційне нормування).

Таблиця 2

**Аналіз підходів до методів управління інноваціями
у працях сучасних учених**

№ з/п	Автор	Методи управління інноваціями
1	Єрмошенко М. М, Ганущак-Єфіменко Л. М.	1. Економічного стимулювання 2. Планування 3. Правові 4. Державного та соціального регулювання Методи для проектування організаційних структур: - метод експертного аналізу; - метод структуризації цілей; - експертно-аналітичний; - метод аналогій
2	Покотилова В. І.	За формами: 1. прямого впливу; 2. непрямого впливу

Продовження таблиці 2

№ з/п	Автор	Методи управління інноваціями
		За засобами: 1. Правочинні 2. Адміністративні 3. Економічні
3	Хобта В. М., Лаврик У. В., Попова О. Ю., Шилова О. Ю.	1. Адміністративно-правові 2. Економічні 3. Соціально-психологічні
4	Князевич А. О., Крайчук О. В.	1. Організаційно-правові 2. Економічні 3. Соціально-психологічні
5	Матросова Л. М.	1. Адміністративні 2. Соціально-психологічні 3. Організаційно-економічні
6	Актелова О. П.	1. Організаційні 2. Адміністративні 3. Соціально-психологічні 4. Економічні
7	Ващенко О. В.	1. Адміністративні 2. Економічні методи найбільш сильного впливу 3. Соціально-технологічні
8	Карпенко О., Лебедев А.	1. Організаційно-розпорядчі 2. Економічні (стимулювання, планування) 3. Нормативні
9	Шерстюк Р. П.	1. Економічні 2. Техніко-технологічні 3. Політико-правові 4. Організаційно-управлінські 5. Соціально-психологічні 6. Культурні

Джерело: складено автором на основі [1; 4; 5; 7]

На основі дослідження поглядів, зарубіжних і вітчизняних, наведених у табл. 1, методологічно обґрунтовано механізм організаційно-економічного забезпечення управління інноваційною працею на підприємстві, з визначенням складу його елементів, зміст яких наведено на рис. 1.

Структура механізму організаційно-економічного забезпечення управління інноваційною працею на підприємстві запропоновано на основі результатів

дослідження сучасної концепції управління та сутності категорії «механізм» (рис. 1)

Під механізмом організаційно-економічного забезпечення інноваційної праці підприємства будемо розуміти сукупність взаємопов'язаних елементів, які функціонують як єдине ціле, що містить у собі управлінську, забезпечувальну, організаційну й економічну складові та має на меті підвищення ефективності управління.

Визначено склад елементів механізму організаційно-економічного забезпечення управління інноваційною працею на підприємстві, які згруповано до чотирьох складових: організаційної, управлінської, економічної та забезпечуючої. Механізм організаційно-економічного забезпечення управління інноваційною працею на підприємстві містить також критерії оцінки ефективності управління інноваційною працею.

Радіонова Н. Й також уточнює склад організаційно-економічного забезпечення управління розвитком інновацій підприємства та розглядає такі його елементи (табл. 1). Оцінку результативності організаційно-економічного забезпечення автор вважає здійснювати за допомогою показників еластичності результатів інноваційної діяльності поелементно. Цей показник показує «збільшення обсягу реалізації інноваційної продукції при збільшенні рівня організаційно-економічного забезпечення управління інноваційним розвитком підприємства на один відсоток» [8, с. 12].

Актелова О. П., характеризуючи елементи механізму організаційно-економічного забезпечення управління, виділяє лише такі: суб'єкти управління, цілі управління; методи управління; інструментарне забезпечення; об'єкти управління; аналіз зовнішнього та внутрішнього середовища; ефекти управління. Автор також відокремлює категорію інструментарне забезпечення та визначає, «інструментарне забезпечення – це комплекс інструментів і правил їх застосування для формування управлінських рішень, спрямованих на підвищення ефективності діяльності підприємства» [1].

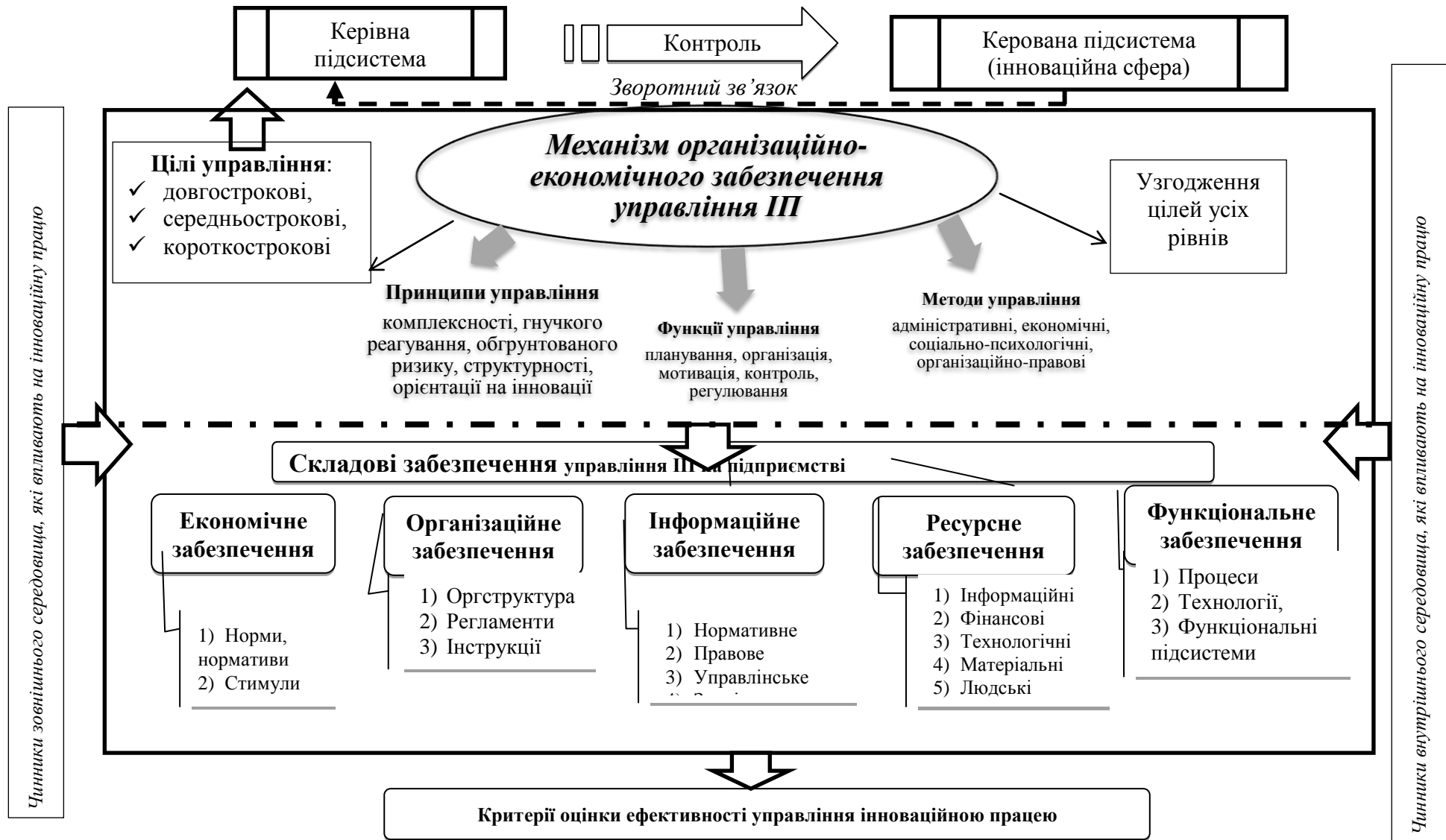

Рис. 1. Механізм організаційно-економічного забезпечення управління інноваційною працею на підприємстві
Джерело: складено автором

До інструментарного забезпечення автор включає модель управління ефективністю, з урахуванням в неї обліку стратегічних аспектів, виділення і вимірювання чинників ефективності, процедуру організації управління ефективністю, а також методичний інструментарій, який регламентує визначення ефективності виробництва залежно від типу стратегічного розвитку підприємства» [1].

Гринько Т. В., Шевченко В. А. включають у структуру організаційно-економічного механізму функціональну підсистему та систему забезпечення. Автори також підкреслюють, що кількість підсистем і їх зміст можуть відрізнятися залежно від таких чинників: сфери та масштабу діяльності; типу підприємства; впливу зовнішнього середовища та результатів діяльності цього підприємства. На ефективність управління всього підприємства, як підкреслюють автори, впливає якість розробки механізму організаційно-економічного забезпечення взагалі та визначення її елементів і їх змісту [9; 12].

Полозова Т. В. [9, с. 64] виділяє види ознак, які розкривають сутність механізму організаційно-економічного забезпечення:

- елементна, за якою механізм розглядають як організуючу систему взаємозв'язків між структурними елементами;
- функціональна, яку визначають як сукупність видів діяльності, і яка спрямована на досягнення конкретно визначеної (сформульованої) мети;
- процесна, яку характеризує механізм як процес підготовки управлінських рішень і прийняття його як «програми» діяльності.

Велика К. В. пропонує при формуванні механізму організаційно-економічного забезпечення розвитку інновацій підприємства використовувати нові підходи, які [3, с. 11], «засновані на розбудові інноваційної інфраструктури промислового підприємства, з урахуванням системи умов зі створення та функціонування центрів інноваційної відповідальності». Автор вважає, що фінансування у інновації є ризиковим, тому необхідно в організаційній структурі підприємства створювати центри інноваційної відповідальності (внутрішні венчурні підрозділи).

Єрмошенко М. М., Ганущак-Єфіменко Л. М. також вважають, що до механізму організаційно-економічного забезпечення управління інноваційною діяльністю слід включати обґрунтовані принципи, методи й організаційні оргструктури.

Шевченко А. В. також розглядає формування механізму організаційно-економічного забезпечення управління інноваційною діяльністю підприємства. Але автор акцентує увагу лише на стратегічному управлінні інноваційною діяльністю. Серед елементів формування механізму організаційно-економічного забезпечення управління інноваційною діяльністю автор визначає тільки етапи розробки інноваційної стратегії підприємства, реалізацію інноваційних функцій та інноваційних процесів (програми, плани, проєкти); розробку, організацію, впровадження управлінських інновацій; аналіз ефективності інновацій. Автор вважає, що процес формування механізму організаційно-економічного управління інноваційною діяльністю підприємства більш за все пов'язаний зі змінами зовнішнього середовища (макрорівнем).

Висновки. На основі результатів дослідження сучасної концепції управління та сутності категорії «механізм», методологічно обґрунтовано механізм організаційно-економічного забезпечення управління інноваційною працею на підприємстві з визначенням складу його елементів, які згруповано до чотирьох складових.

Визначено, що необхідно виділити чотири складових: організаційну, яка включає до себе оргструктури, регламенти та інструкції; економічну – норми, нормативи та стимули; управлінську, що базується на функціональній та цільовій підсистемах; забезпечуючу, де окремо виділено інформаційне забезпечення (нормативне, правове та щодо стану зовнішнього середовища) та ресурсне забезпечення (інформаційні, фінансові, матеріальні, технологічні та людські ресурси). Така систематизація дозволяє чітко визначити складові механізму організаційно-економічного забезпечення інноваційної праці, диференціювати інструменти та важелі механізму у відповідності до особливостей визначених складових

На підставі врахування та впорядкування складових організаційно-економічного забезпечення управління інноваційною працею на підприємстві щодо їх взаємодії у складі відповідного механізму, упорядковано перелік та зміст окремих складових.

Доведено, що до елементів підсистеми забезпечення організаційно-економічного механізму відноситься персонал, принципи, інструменти, інформація, оргструктура управління у сукупності з підходами та методами управління, ресурсами та нормативами. На основі узагальнення визначено зміст всіх видів забезпечення: економічного, організаційного, інформаційного, функціонального та ресурсного.

Список використаних джерел:

1.Актелова О. П. Формирование организационно-экономического механизма управления // Молодежь и наука : материалы IX Всерос. науч.-техн. конф. студентов, аспирантов и молодых ученых с междунар. участием, посвященной 385-летию со дня основания г. Красноярска. Красноярск : Сибирский федеральный ун-т, 2013. URL: <http://conf.sfu-kras.ru/sites/mn2013/section070.html>

2.Бібліотека українських авторефератів. URL: <http://librar.org.ua>

3. Велика К. В. Організаційно-економічна складова управління розвитком інноваційно-орієнтованого промислового підприємства : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04. Запоріжжя, 2014. 24 с.

4.Єрмошенко М. М., Ганущак-Єфіменко Л. М. Економіка та управління інноваційною діяльністю : навч. посіб. Київ : НАУ, 2011. 528 с.

5.Князевич А. О., Крайчук О. В. Механізми управління інноваційним розвитком : монографія. Рівне : Вид. Зень О., 2011. 136 с.

6.Максимів Б. М. Організаційно-економічні засади формування інноваційної стратегії розвитку підприємств в економіці України : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.02.03. Львів, 2010. 21 с.

7.Матросова Л. М. Організаційно-економічне забезпечення управління інноваціями на промислових підприємствах : автореф. дис. ... д-ра екон. наук : 08.02.02. Київ, 2002. 36 с.

8.Радіонова Н. Й. Організаційно-економічне забезпечення управління інноваційним розвитком машинобудівного підприємства : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04. Луганськ, 2010. 20 с.

9.Сучасні технології управління розвитком України: механізми, реалії, перспективи : кол. моногр. / за заг. ред. Т. В. Гринько. Дніпропетровськ : Біла К. О., 2016. 504 с.

10.Турило А. А. Основи управління інноваційним розвитком підприємства : монографія. Кривий Ріг : Вид. Козлов Р. А., 2017. 307 с.

11.Управління інноваційним розвитком підприємства : монографія / за заг. ред. В. Г. Федоренко, Л. І. Федулової. Київ : ДСК центр, 2014. 346 с.

12.Шевченко А. В. Формування організаційно-економічного механізму управління інноваційною діяльністю підприємства : монографія. Київ : НАУ, 2007. 143 с.

Анотація. Механізм організаційно-економічного забезпечення управління інноваційною працею на підприємстві вимагає розробки певних принципів, функцій, засобів, чинників та інструментів управління.

Метою дослідження є розробка механізму організаційно-економічного забезпечення управління інноваційною працею на підприємстві.

На основі результатів дослідження сучасної концепції управління та сутності категорії «механізм», методологічно обґрунтовано механізм організаційно-економічного забезпечення управління інноваційною працею на підприємстві з визначенням складу його елементів, які згруповано до чотирьох складових.

Визначено, що необхідно виділити чотири складових: організаційну, яка включає до себе оргструктури, регламенти та інструкції; економічну – норми, нормативи та стимули; управлінську, що базується на функціональній та

цільовій підсистемах; забезпечуючу, де окремо виділено інформаційне забезпечення (нормативне, правове та щодо стану зовнішнього середовища) та ресурсне забезпечення (інформаційні, фінансові, матеріальні, технологічні та людські ресурси). Така систематизація дозволяє чітко визначити складові механізму організаційно-економічного забезпечення інноваційної праці, диференціювати інструменти та важелі механізму у відповідності до особливостей визначених складових

На підставі врахування та впорядкування складових організаційно-економічного забезпечення управління інноваційною працею на підприємстві щодо їх взаємодії у складі відповідного механізму, упорядковано перелік та зміст окремих складових.

Доведено, що до елементів підсистеми забезпечення організаційно-економічного механізму відноситься персонал, принципи, інструменти, інформація, оргструктура управління у сукупності з підходами та методами управління, ресурсами та нормативами. На основі узагальнення визначено зміст всіх видів забезпечення: економічного, організаційного, інформаційного, функціонального та ресурсного.

Ключові слова: інноваційна праця, механізм організаційно-економічного забезпечення, складові забезпечення, цілі управління.

Відомості про автора

Черноіванова Ганна Степанівна – доктор економічних наук, професор кафедри менеджменту та бізнесу «Харківський національний економічний університету імені Семена Кузнеця» факультет менеджменту і маркетингу.

Контактна інформація: 0675783797, E-mail: anna1213ch@ukr.net

Офіційне написання англійською мовою: Chernoiivanova Hanna